

atione & nobilitate objecti formaliter sumpti petatur, sequitur quod intellectus praesert voluntati, ut docet D. Thom. 1. p. q. 82. art. 3.

Ad hoc quod licet verum non includat existentiam ut exercitiam, sed ab illa abstrahat, & ideo fit magis abstractum abstractione formalis, quam bonum, quod essentialiter illam continet, vel saltem respicit & connotat, illam tamen includit ut est quadam essentia seu quidditas, & sub hac ratione existentia attingitur ab intellectu.

§. II.

Alia argumenta solvantur.

153 Objiciunt insuper Adversarii: Amori beatifico convenit ratio affectionis ultimi finis: Ergo in eo, & non in visione beatifica, consistit beatitudo formalis. Consequentia patet ex supra dictis. Antecedens vero probatur primo ex D. Thoma q. sequenti art. 3. ad 2. ubi ait: Sicut ad voluntatem pertinet spes & amor... ita & comprehensio & desideratio. Et infra q. 11. art. 3. ad 3. asserit fruitionem, quae est actus voluntatis, esse ultimum finem, non ut rem quae ultimo queritur, sed sicut affectionem ultimi finis; quod etiam repetit q. 34. art. 4. in fine corporis: Ergo licet amor sit actus voluntatis, poterit tamen ei competere ratio affectionis.

154 Secundo probatur Antecedens: Quod amor supponat praesentiam objecti, non tollit quod sit affectio: Ergo cum hac sola ratione a nobis excludatur a conceptu affectionis, lateri tenetur quod sit affectio. Probatur Antecedens; nam visio beatifica supponit Deum intellectui beati praesentem per speciem impressam, seu per essentiam divinam gerentem vicem speciei, & tamen est affectio illius: Ergo quod amor supponat praesentiam objecti beatifici, factam per Dei visionem, non tollit ab eo rationem affectionis.

155 Tertio probatur principale Antecedens: Visio beata neque est similitudo objecti, nec producit similitudinem illius, ut in tractatu de visione beata fuit ostendimus Diss. 2. art. 2. & consequenter Deum non praesentem intellectui beati, nec illum ad intellectum trahit, & tamen est vere affectio: Ergo quamvis Deum amor non praesentet, nec ad se trahit, sed ad ipsum feratur, esse tamen potest illius affectio.

156 Quarto, Ideo intellectus assequitur objectum, quia intelligens sit unum cum objecto intellecto: At etiam amans sit unum per amorem cum objecto dilecto: Ergo etiam voluntas suam objectum assequitur.

157 Quinto, ejusdem mobilis est consequi finem vel centrum, cujus est tendere in illud: Sed homo per caritatem tendit in Deum, & meretur beatitudinem: Ergo etiam per actum amoris illam consequitur.

158 Denique probatur idem Antecedens: Beatitudo formalis est consecutio Dei, ut formaliter est summum bonum, & finis ultimus creaturae rationalis: Sed intellectus non potest consequi Deum sub ratione summi boni & ultimi finis: Ergo in actu intellectus formalis beatitudo nequit consistere. Major patet, Minor probatur; quia intellectus non tendit in objectum sub ratione boni, sed tantum sub ratione veri.

159 Huic argumento responderi posset distinguendo Antecedens: Amori beatifico convenit ratio affectionis, primarie, nego Antecedens: secundariae, transeat Antecedens, & negatur Consequentia. Esto enim admitteremus in actu voluntatis salvari rationem affectionis, posset nihilominus defendi in solo actu intellectus consistere adequate essentiam beatitudinis: quia ille solus est prima affectio ultimi finis, omnes beati perfectiones radicaliter continens; illa autem operatio constituit essentialiter beatitudinem, quae primo Deum assequitur, & radicaliter seu causaliter continet aliarum potentiarum perfectiones: Dum ergo actus voluntatis (est) admittamus enim posse fortiori rationem affectionis, saltem secundariae) actum intellectus radicaliter non continet, nec obtinere possit rationem primariae affectionis ultimi finis, non potest etiam consistere essentialiter formalem beatitudinem. Ceterum cum vere ita sit, quod ratio affectionis actus voluntatis nullatenus competit.

160 Respondeo secundo, negando Antecedens. Ad cujus primam probationem, ex auctoritate D. Thomae desumptam, dicatur comprehensionem pertinere ad voluntatem, non elicitive, sed objectve, in quantum summum bonum, comprehensionem per intellectum, est objectum voluntatis, & ultimus finis, in quo voluntas quiescit. Unde ibidem in responsione ad 3. S. Doctor: Comprehensio non est aliqua operatio praeter visionem, sed quadam habitudo ad suam jam habitum. De qua nos infra, cum agemus de doctoribus anime beatae.

Ad aliam testimoniam dicendum est, fruitionem esse ademptionem ultimi finis, non formaliter, sed consecutive, & objective: quia consequitur ad beatificam visionem, quae adeptio est, illamque habet pro objecto. Vel secundo di-

catur esse ademptionem, non formaliter, sed complete: quia complet & perficit visionem beatificam, ad quam consequitur illius proprietates, & in istdem sensibus eadem fruio est ultimus finis ut quo.

Ad secundam probationem, nego Antecedens. Et ad 161 hujus probationem distinguo Majorem; supponit Deum praesentem in actu primo, concedo Majorem: in actu secundo, nego Majorem; & concessa Minori, nego Consequentiam: nam actus amoris supponit objectum praesens non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo, & ideo affectio non est.

Ad tertiam probationem dicatur, quod licet visio beata 162 sit similitudo Dei, nec similitudinem producat, praesentat tamen Deum intellectui beati, non ut medium in quo, nec per quod, sed ut medium quo; quatenus ante illam objectum beatificum non erat praesens intellectui beati in ratione praesentati in actu secundo, & actu terminanti sui contemplationem, posita tamen intelligentia, actu ab intellectu percipitur, & actu se illi repraesentat.

Ad quartam distinguo Majorem: quia sit unum cum 163 objecto intellectu, per assimilationem, concedo Majorem: quia utrumque sit unum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Amans sit unum cum objecto dilecto, ratione ponderis & inclinationis in illud, concedo Minorem: ratione similitudinis & identitatis cum illo, nego Minorem, & Consequentiam.

Ad quintam respondetur, quod licet ejusdem sit mobilis 164 consequi centrum vel finem, cujus est tendere in illam, non tamen illum debet consequi & possidere per eandem potentiam aut virtutem, per quam in illum tendit: nam, ut supra dicebamus, lapis per gravitatem, quae est inclinatio ipsius, tendit ad centrum; per quantitatem vero & per abi ipsi unitur: avarus per appetitum movetur ad quaerendam pecuniam, & manu percipit & arripit illas: miles etiam pugnat manu, & recipit coronam in capite. Licet ergo meritum, & tendentia in ultimum finem, ad voluntatem pertineant: ejus tamen consecutio ad intellectum spectat, & fit, ut ita loquar, manu intellectuall.

Ad ultimam probationem distinguo Majorem: ut formaliter 165 est summum bonum, si particulis reduplicet rationem qua attingitur per consecutionem, concedo Majorem: si reduplicet rationem sub qua attingitur, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Solutio patet ex dictis supra art. 2. §. 2. in solutione secundae objectionis: ibi enim ostendimus, quod licet beatus per beatitudinem formalem assequatur Deum ut summum bonum & ultimum finem, ratio tamen sub qua illum consequitur, non est ratio boni, sed ratio veri: unde D. Thomas infra q. 19. art. 2. ad 1. ait, quod bonum prius pertinet ad intellectum sub ratione veri, quam ad voluntatem sub ratione boni & appetibilis.

DISPUTATIO IV.

De proprietatibus formalis beatitudinis.

Ad quaestionem 4. D. Thomae.

Explicata essentia beatitudinis formalis, consequens est ut ejus proprietates declaremus: ille autem praecipue sunt tres: scilicet amor, delectatio, & impeccabilitas; de quibus in hac disputatione differemus.

ARTICULUS I.

An beati necessario diligant Deum quantum ad exercitium?

§. I.

Quibusdam praemissi, conclusio affirmativa statuitur.

Certum est quod beati perpetuo & non interrupto amore 1 caritatis diligunt Deum per totam aeternitatem, ita enim ex pluribus Scripturae locis colligitur, praesertim ex illo 1. ad Corinth. 13. Caritas nunquam exiit, sive prophetia evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur: id est exercitium gratiarum & miraculorum, prophetiae, usus linguarum, &c. immo etiam exercitium virtutum fidei & spei cessabit in calo: & nunquam ibi cessabit exercitium actuale caritatis. Deus enim (inquit Augustinus de civit. lib. ult. cap. ult.) sine fine videbitur, sine sustinendo amabitur, sine fatigatione laudabitur.

Ad hoc quod Scripturae passim asserunt beatos aeterna, & nunquam interrupta jubilatione laudare Deum, eique benedicere: Apocal. 4. Nocte & die non habent requiem, dicendo, Sanctus, &c. Psalm. 83. Beati qui habitant in domo tua Domine, in sacula sanctorum laudabunt te: At hac jubilatio continet excellentissimum exercitium actuale caritatis in

tis in Deum; nam illa est congratulatio Deo de infinitis ipsius perfectionibus, & quasi votum & deprecatio ut haec in aeternum illi conveniant, ut revera convenient: unde Apocal. 7. Sancti dicunt: Benedictio & claritas & sapientia, gratiarum actio, honor & firmitudo Deo nostro in sacula sanctorum: Ergo beati perpetuo & non interrupto amore diligunt Deum per totam aeternitatem.

Solum ergo difficultas est, an talis amor, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium sit necessarius, ita ut beati non possint a tali dilectione cessare, vel actum illum interrompere? Scotus enim in 1. dist. 2. q. 4. asserit illum esse ex sua natura liberum & contingentem, etiam ab extrinseca Deo providentia, tollente omnia quae possent a caritate divertere, habeat quod in aeternum sit duraturus. Thomae vero cum S. Doctore 1. p. q. 82. art. 2. contendunt illum esse ex sua natura necessarium quoad exercitium, quamvis ab extrinseco & de absoluta potentia cessare possit.

Dico igitur: Beatus necessarius diligit Deum quoad exercitium, ita ut non sit in ejus libertate vel potestate a tali actu cessare.

Probatur conclusio ratione fundamentali: Voluntas, cum sit appetitus rationalis, & sequatur dictam ac dictamen rationis, non potest cessare ab aliquo actu, nisi in eo intellectus concipiat aliquam rationem mali, vel in ejus cessatione aliquam rationem majoris boni: Sed nullum horum potest judicare beatus de amore Dei: Ergo non potest ab actu amoris cessare. Major patet, Minor probatur. In patria actus amoris est jucundus & facilis; cum caritas in patria sit veluti in suo centro, utpote conjuncta cum clara Dei visione, & regulata per lumen gloriae; neque esse potest lassitudo aut delatatio in ejus exercitio, cum non dependeat ab aliquo organo corporeo; visio enim, ad quam sequitur, non est per conversionem ad phantasmata; denique clara Dei visio non comparatur iudicium erroneum, quo beatus judicat esse illi bonum, cessare ab amore Dei; sed beatus semper habet actum contrarium, quo judicat illi esse bonum, continuo adherere Deo per amorem, & ab illo nunquam divelli, ita ut non possit voluntas intellectum ab eo iudicio, per unum instans divertere: Ergo &c.

Confirmatur: Homo in via necessitatur quantum ad specificationem ad volendum bonum ut sic, abstractum a vero & apparenti: non vero quantum ad exercitium, quia fragilitas hominis pro hoc statu non patitur illam operam sine intermissione, nec esse in continua consideratione boni: in patria vero per claram Dei visionem continuo repraesentatur infinita bonitas summe diligibilis, & continens omnem rationem boni satiativam appetitus, & continet illud Exodi: Ergo ostendat omne bonum tibi: Ergo beatus in patria necessario diligit Deum: non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, nec potest a tali dilectione cessare.

Confirmatur amplius: Divina voluntas, ex eo quod intellectus divinus videt essentiam suam, determinatur ad amorem sui naturalem & necessarium quoad exercitium: Ergo idem dicendum est de voluntate creati, si clare videt divinam essentiam. Probatur consequentia: quia voluntas divina perfectior est, & liberior omni voluntate creati: Ergo si non obtinuit hac perfectione & libertate, ab objecto infinito determinatur & necessitatur quoad exercitium; idem a fortiori dicendum est de voluntate creati videntis essentiam divinam: cum enim illa sit imperfectior, multo magis infinitas objecti vult vincere ejus libertatem, & necessario trahit illum post se.

Dices primo: Ideo voluntatem divinam necessario quoad exercitium Dei bonitatem diligere, quia cum sit infinita & actus parvus, necessarius debet esse in actu; vel voluntas vero creata cum sit infinita, & potentialis, non exigit esse semper in actu.

Sed contra: Ex hoc quod divina voluntas semper debeat esse in actu, solum sequitur esse necessitatum vage ad amorem aliquis objecti, non autem colligitur illam ex natura sua esse determinatam & necessitatum ad amorem bonitatis divinae: Ergo talis determinatio & necessitas ex infinitate bonitatis divinae clare cognita oritur, & non aliunde.

Dices secundo, bonitatem divinam esse objectum primarium, connaturale, & proprium voluntatis divinae, non vero creati; & ideo illum necessitare, non vero istam. Sed contra: Licet bonitas infinita Dei non sit objectum primarium & connaturale voluntatis nostrae absolute, est tamen objectum primarium & connaturale illius, ut caritate informata; & alias non minus, immo magis propendit in bonitatem divinam, quam in propriam bonitatem; sicut partes inclinant magis in conservationem capit & totius, quam in propriam conservationem; Ergo haec ratio discriminis non valet.

Probatur secundo conclusio: Sicut in nostro intellectu invenitur ratio discernivi, respectu conclusionum, & ratio intellectivi sine discernivi, respectu principiorum; ita in voluntate nostra reperitur modus agendi naturaliter, & modus agendi libere: Sed ratio natura respectu nullius objecti potest libere. Genes. Tom. III.

test melius exerceri, quam respectu objecti infiniti clare & evidenter cogniti: cum enim infinitam bonitatem contineat, & motivum adequatum illius, & omnem ejus vincit indifferentiam, & implet capacitatem: Ergo sic cognitum diligitur necessario.

Dices, illud diligi necessario quoad specificationem, 10 non vero quantum ad exercitium.

Sed contra primo: Sicut in voluntate reperitur modus agendi libere quoad specificationem, & modus agendi necessario, etiam quoad specificationem: ita etiam possunt illi convenire libertas exercitii, & necessitas quoad exercitium: Sed haec respectu nullius objecti potest melius exerceri, quam respectu boni infiniti, per visionem claram propositi: Ergo illud clare visum diligitur necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium.

Secundo, In appetitu brutorum, & in motibus subitis & primo primis potentia non potest suspendere suum actum, eo quod operetur naturaliter, & sine indifferentia iudicii ad agendum vel non agendum: Sed amor beatificus procedit a voluntate ut operante per modum naturae, & absque indifferentia iudicii ad agendum, vel non agendum, ut patet ex supra dictis: Ergo non potest illum actum suspendere, seu ab illo amore cessare.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Objicies primo: Divus Thomas 2. 2. de verit. art. 6. sic 11 ait: Inest libertas voluntati in quolibet statu naturae, respectu cujuslibet objecti: Ergo in statu beatitudinis, & respectu objecti beatifici, voluntas est libera, saltem quantum ad exercitium actus. Unde idem S. Doctor infra q. 10. art. 2. agens de modo quo voluntas movetur a suo objecto, dicit quod: Voluntas movetur dupliciter, uno modo quantum ad exercitium actus, alio modo quantum ad specificationem actus, quae est ex objecto. Et subdit: Primo modo voluntas a nullo objecto ex necessitate movetur.

Respondeo primo, D. Thomam in his locis solum loqui 12 qui de quolibet statu hominis intra viam, & de objectis a quibus voluntas hominis viatoris movetur, non autem de statu beatitudinis, & de Deo clare viso; ut patet ex ratione quam adjungit ultimo loco: Porro enim aliquid de quocumque objecto non cogitare. Quae ratio solum verificari potest pro hac vita, & de objectis a quibus voluntas hominis viatoris movetur; non vero de Deo clare viso, a quo beatus non potest cogitationem suam avertere; cum visio beatifica sit invariabilis, & careat omni alteratione & mutatione.

Respondeo secundo, dato quod D. Thomas loquatur de 13 omni objecto quivervsaliter, etiam de Deo clare viso, solum intendit quod voluntas a nullo objecto, sub formalitate objecti, seu quantum est ex vi objecti, movetur necessario quoad exercitium. Nam ut recte ibidem observat Cajetanus, hoc interest discrimen inter necessitatem quoad specificationem: & necessitatem quoad exercitium, quod prima est circa objectum, & ex objecto provenit, secunda vero, est si voluntati circa objectum convenit, non tamen provenit ex illo, sed ut propria voluntatis natura; quae quilibet & naturalis est; aliquando ut libera, aliquando ut naturalis operatur, primum ei convenit circa objectum cum indifferentia propositum: secundum vero circa objectum propositum sine indifferentia iudicii. Hujus autem ratio est: quia objectum non movet voluntatem quoad exercitium, sed solum quoad specificationem; & ideo necessitas quoad specificationem provenit ab objecto, necessitas vero quoad exercitium, a principio effectivo, scilicet a voluntate ut per modum naturae operante.

Objicies secundo, Caritas viae, & caritas patriae sunt 14 ejusdem speciei & intensiois, immo interdum caritas viae intensior est amore patriae: nam amor Beatissime Virginis, dum adhuc erat in via, amorem omnium Beatorum superavit: Sed amor viae non est necessarius, quantum ad exercitium: Ergo nec amor patriae.

Respondeo primo, hoc argumentum nimis probare: 15 probat enim amorem patriae non esse necessarium, etiam quoad specificationem; cum caritas viae, quae est ejusdem speciei, non determinet aut necessitet voluntatem quoad specificationem actus, alioquin redderet illam impeccabilem.

Respondeo secundo, concessa Majori & Minori, negando 16 Consequentiam: necessitas enim caritatis in patria non oritur ex ejus specie; neque ex ipsius intentione, sed ex eo quod reguletur per lumen gloriae, & visionem beatam, quae Deum ut summum bonum necessario diligendum proponunt.

Dices: Per fidem Deus proponitur voluntati viatoris, ut 17 summum & infinitum bonum, & tamen amor per illum regulatus est liber: Ergo quamvis in patria per lumen gloriae, & claram visionem proponatur ut summum & infinitum bonum, amor tamen per illum regulatus erit liber.

visioni quam a Spiritu Sancto habent Angeli, tribuit quod peccare non possint. Et Hieronymus lib. de summo bono c. 12. Angeli (inquit) licet sint natura sua mutabiles, non sint tamen eos contemplatio mutare divina.

67 Tercio: Videns Deum nihil potest appetere nisi ratione bonitatis divine, & in ordine ad illam: Ergo ex vi beatificae visionis reddatur impeccabilis. Consequenter est bona: nam peccans appetit obiectum absque ordine ad bonum divinum. Antecedens probatur: Nam ut ait S. Thomas hic art. 4. & 1. p. q. 62. art. 8. & q. 24. de verit. art. 8. sic se habet respectu videndis Deum bonitas visa, sicut respectu viatoris bonitas in communi: At viator nihil potest appetere nisi ratione boni in communi: Ergo nec videns Deum potest aliquid velle, nisi ratione bonitatis divine, & in ordine ad illam.

68 Hanc rationem D. Thomae improbat Vasquez hic disp. 18. c. 2. n. 9. & ait illam non videri admodum efficacem: nempe quia alio modo comparatur bonum in communi cum singulari obiectis voluntatis, quam Deus cum eisdem: bonum enim in communi includitur essentialiter in singulari obiectis, circa quae voluntas versatur actu perfectionis: & hac ratione non potest aliquid velle voluntas, quod non sit bonum, neque ab aliquo averti, quod bonum sit: At vero Deus non ita includitur in singulari obiectis voluntatis: ideo dispar est inter utrumque ratio.

69 Verum hac instantia & ratiocinio frivola est: etsi enim bonum divinum non claudatur essentialiter in bonis appetibilibus, non minus tamen efficaciter movet voluntatem Beati, quam bonum in communi voluntatem viatoris; immo efficacius movet, cum necessitet voluntatem Beati non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, ut art. 1. ostendimus. Atqui (subsumo) propter efficaciam qua gaudet bonum ut sic respectu voluntatis viatoris, nihil potest illi ut bonum proponi, nisi prout stat sub bono in communi: Ergo ob majorem efficaciam bonitatis divine respectu voluntatis Beati nihil poterit illi ut bonum proponi, nisi ut stat sub ordine ad bonitatem Dei.

70 Confirmatur: Ideo viator nihil potest representari ut bonum, nisi sub ratione boni in communi, quia evidenter iudicat nihil esse bonum, nisi ut clausum sub illa; At videns Deum etiam evidenter iudicat nihil esse bonum, nec diligibile, nisi ut stat sub ordine ad bonitatem Dei: Ergo sicut nihil potest viatori proponi ut appetibile, nisi ut stat sub bono in communi; ita nequit Beato aliquid ut appetendum proponi, nisi ratione bonitatis divine, & in ordine ad illam.

71 Haec duae rationes probant visionem Dei excludere non solum peccata commissionis, sed etiam omissionis: nam etiam haec requirit aliquem defectum in intellectu, & sunt volita saltem indirecte & interpretative contra legem Dei.

Secunda radix unde oritur impeccabilitas Beatorum, est amor beatificus, qui ex visione sequitur, veluti prima ejus proprietatis. Unde sic arguo: Beatitudo includit amorem beatificum, si non tanquam propriam essentialiam & rationem formalem, saltem ut primam ac precipuam ipsius proprietatem: Sed cum tali amore impossibile est actuale peccatum: Ergo beatitudinibus ab intrinseco competit impeccabilitas. Major patet, Minor probatur. Per peccatum homo avertitur a Deo ut ultimo fine, & per caritatem in Deum ut ultimum finem convertitur: At avertio a Deo, & conversio actualis in ipsum, simul esse nequeunt: Ergo cum amore beatifico impossibile est actuale peccatum.

72 Dices, hoc argumento convinci Beatos non posse peccare mortaliter, quia peccatum mortale est avertio a Deo ut ultimo fine: non probari tamen beatitudinem esse incompatibilem cum peccato veniali, quod non avertit a Deo.

Sed contra: Licet peccatum veniale non avertat a Deo, divertit tamen ab ipso: At cum amore beatifico impossibile est nudum avertio a Deo, sed etiam diverso: Ergo amor beatificus non solum excludit peccatum mortale, sed etiam veniale, & cum neutro compoſibilis est. Major est certa: per hoc enim differunt actus caritatis, peccatum mortale, & peccatum veniale, quod caritas convertit hominem in Deum tanquam in ultimum finem; peccatum mortale illum a Deo ut ultimo fine avertit; veniale autem neque convertit, neque avertit, sed solum divertit ab ultimo fine. Minor vero probatur: Amor necessarius nedum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, non solum cum avertione a Deo, sed etiam cum diversione ab illo est incompatibilis; cum enim sit continuus & nunquam interruptus, omnia quae beatum diligit, actu refert & ordinat in divinam bonitatem tanquam in ultimum finem: Atqui amor beatificus, nedum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium, necessarius est, ut art. 1. ostendimus: Ergo cum illo nedum avertio, sed etiam diverso a Deo est incompatibilis.

73 Confirmatur: Actus caritatis, quo taliter homo fertur in Deum, ut si memoria occurreret veniale peccatum, ipsum detestaretur, cum eo peccato incompatibilis est: Sed

amor patrie illius est conditionis: Ergo cum veniali peccato est incompatibilis. Major patet, Minor probatur. Amor patrie debet esse conformis cognitioni per quam regulatur: Sed visio beatifica, quae regulat amorem patrie proponit Deum ut super omnia diligendum, & ad minus virtualiter iudicat nihil esse appetibile quod ad Deum ordinabile non sit: Ergo amor beatificus non solum est dilectio Dei super omnia, sed etiam excludit quovis affectum obiecti ad Deum ut finem ultimum non ordinabilis, & virtualiter detestatur omne peccatum veniale.

74 Ratione ista ex amore beatifico desumpta saepe utuntur SS. Patres, praesertim Gregorius lib. 5. moral. c. 27. alias 28. ubi ait: *Natura Angelica est in semetipsa mutabilis, quam immutabilitatem vincit per hoc, quod ei qui semper idem est, vincuntis amoris colligatur.* Et D. August. 14. de civit. cap. 9. *Ubi (inquit) boni adepti amor immutabilis est, profecto, si dici potest, mali cavendi timor securus est.* Illius etiam meminit Anselmus lib. de casu Diaboli cap. 6. & D. Thom. quaest. 24. de verit. art. 8. & lib. 4. contra gentes cap. 92. ratione 7.

75 Dices: Caritas patrie, & caritas via sunt ejusdem speciei: caritas via interdum est major, & perfectior intensiva caritate patrie: Sed caritas via non excludit potentiam ad peccandum, immo nec actuale peccatum, saltem veniale: Ergo nec caritas patrie.

Respondeo, concessi Majori, & Minori, negando Consequentiam: nam caritas patrie non habet ex sua ratione specificam, nec ratione perfectionis intensiva qua gaudet, quod tollat potentiam ad peccandum, sed solum ratione perfectionis individualis, seu modi operandi quem habet in patria: cum enim ibi reguletur per lumen gloriae, & clarum visionem, quae Deum ut habentem omnem rationem boni clare representat, & iudicat nihil esse appetibile quod ad Deum ordinabile non sit; hinc habet quod non libere, sed necessario operetur, & tollat potentiam ad peccandum etiam venialiter, ut antea exposuimus.

§. II.

Corollarium notatu dignum.

76 EX dictis inferes contra Victoriam relatum a Medina hic art. 4. & contra Aegyptium a Praesentatione lib. 11. q. 16. art. 3. §. 3. causam sufficientem impeccabilitatis beatorum esse visionem beatificam: unde est de facto visio & amore impeccabiles reddantur, si tamen de potentia Dei absoluta amor ex visione non sequeretur, ratione solius visionis impeccabiles remaneret.

Patet hoc corollarium ex supra dictis. Tum quia voluntas videns Deum ita se habet respectu boni divini, sicut voluntas viatoris in ordine ad bonum in communi: unde sicut impossibile est aliquem in via operari, nisi recipiendo rationem boni in communi: ita qui videt Deum non potest velle quicquam quod non ordinetur ad ipsum. Tum etiam quia, ut supra arguimus, non potest esse in voluntate peccatum, nisi in intellectu error, ignorantia, aut inconsideratio praecedat: Sed visio beata ratione sui omnes defectus ab intellectu beatorum excludit: Ergo ratione sui, amore non subsecuto, est incompatibilis cum actuale peccato.

77 Dices: Visio beata non habet immediatam oppositionem cum peccato: Ergo non habet ex natura sua excludere illud. Consequentia videtur legitima. Antecedens probatur: quia visio est in intellectu, peccatum in voluntate: quae autem sunt in diversis subjectis, non habent immediatam oppositionem, neque fere invicem excludunt, ut summa frigiditas in manu, & summus calor in pede: Ergo, &c.

78 Respondeo, concessi Antecedente, negando Consequentiam. Licet enim visio Dei non habeat immediatam oppositionem cum peccato, habet tamen oppositionem immediatam cum aliquo requisito de necessitate ad peccatum, scilicet cum iudicio pratico, quo intellectus hic & nunc iudicat aliquid bonum apparet esse eligendum & amandum, quamvis legi divinae contrarietur, & non sit ordinabile in divinam bonitatem: hoc autem sufficit ut visio beatifica ex se, independentem ab amore quem causat, peccatum tan mortale quam veniale excludat, & cum utroque sit incompatibilis, ut patet ex supra dictis.

ARTICULUS V.

Utrum de potentia Dei absoluta possit cum visione, aut amore beatifico, peccatum actuale, vel saltem habituale componi?

79 IN hujus difficultatis resolutione tres reperio Theologorum sententias. Prima assertit peccatum, tam actuale quam habituale, posse de absoluta Dei potentia cum visione & amore beatifico conjungi. Sententiam hanc defendunt omnes qui censent, beatitudinem non reddere hominem impeccabilem ex propria & intrinseca ratione, sed ex extrin-

extrinseca providentia & mantententia Dei, quos articulo precedenti impugnavimus. Secunda id contendit de peccato habituali, & negat de actuale. Ita Durandus, Victorius, Medina, Suarez, Salas, & alii. Tertia negat peccatum tam actuale quam habituale posse cum visione & amore beatifico simul existere. Hanc ut probabiliorum fuisse sententiam Martine, Ildelphonus, Joannes a S. Thoma, Marcus a Serra, & alii ex nostris Thomistis.

§. I.

Prima difficultas resolvitur.

80 Dico primo, non posse, etiam de absoluta Dei potentia, cum visione aut amore beatifico peccatum actuale componi.

Hac conclusio sequitur ex fundamentis, articulo precedenti statuitur: Nam juxta D. Thom. sic se habet respectu non videndis Deum bonitas divina, sicut respectu non videndis Deum ratio boni in communi: At impossibile est per quancunque potentiam, quod homo in via aliquid velit, nisi sub ratione boni in communi; cum malum ut tale non possit appeti: ut infra patebit: Ergo repugnat quod in patria videns Deum velit aliquid, nisi in ordine ad bonum divinum; atque ideo quod velit peccatum. Item impossibile est quod aliquis peccet sine iudicio pratico, quod iudicatur hic & nunc esse appetendum aliquid, quod ad Deum non sit ordinabile: Sed implicat tale iudicium cum beatifica visione conjungi: nam illa est perfectum iudicium, quo beatus speculative & practice iudicat Deum esse super omnia amandum, & omnia ad ipsum esse ordinanda: Ergo peccatum actuale non potest, etiam de absoluta potentia, cum beatifica visione componi.

81 Confirmatur: Ideo odium Dei cum beatifica visione conjungi nequit, quia stante visione non potest voluntati proponi Deus sub ratione mali; cum per illam proponatur & representetur ut summum bonum: At etiam repugnat quod stante visione voluntati ut bonum proponatur aliquid obiectum, avertens aut divertens a Deo; cum beatus evidenter iudicet per illam nihil esse bonum nisi in ordine ad Deum; Ergo repugnat cum visione beatifica quodvis peccatum actuale, non minus quam odium Dei conjungi.

82 Confirmatur amplius: Prudentia insula non potest simul esse cum peccato, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 47. art. 13. Ergo nec visio clara Dei, quo speculative & practice perfectior est prudentia insula, immo eminenter continet omne id quod habet actus prudentiae.

83 Deinde suadetur conclusio specialiter de amore beatifico: Ille enim est formalis conversio actualis ad Deum, cum virtuali ad minus displicentia omnis divertens ab ipso: Atqui cum conversione actuali stare non potest de potentia etiam absoluta avertio actualis a Deo, quae in peccato mortali invenitur; nec etiam cum virtuali displicentia conjunctiva obiecti divertentis a Deo, actualis diverso competens veniale peccato: Ergo nec peccatum mortale, nec veniale est compatibile cum amore beatifico, etiam de potentia Dei absoluta.

84 Denique probari potest conclusio ratione generali. Non potest Deus de potentia ordinaria actuale peccatum cum visione & amore beatifico conjungere: Ergo neque de extraordinaria & absoluta. Antecedens conceditur ab Adversariis, & patet ex articulo precedenti. Consequentia sic probatur: Ea quae Deus miraculose, ac de potentia extraordinaria & absoluta operatur, illi ut speciali auctori aut conservatori attribuantur: Sed repugnat conjunctionem actualis peccati cum visione & amore beatifico, Deo ut auctori aut conservatori speciali attribui: Ergo & illa de absoluta potentia simul conjungi. Major patet, Minor proinde ac simulatam duorum extremorum, attingit utriusque existentiam; Sed repugnat Deum, ut auctorem aut conservatorem specialem, attingere existentiam peccati, tam in fieri, quam in conservari; alias illi, vel ut producenti, vel ut conservanti, attribueretur peccatum: Ergo pugnat conjunctionem actualis peccati cum visione & amore beatifico, Deo ut auctori aut conservatori speciali adscribi.

§. II.

Alia difficultas expediatur.

85 Dico secundo: Peccatum etiam habituale de absoluta potentia non potest cum beatifica visione componi. Probatur primo: impossibile est per quancunque potentiam, quod homo simul habeat duos ultimos fines simpliciter, etiam si unum habeat actualiter, & alium solum habitualiter, ut supra ostensum est disp. 1. art. 6. Sed videns Deum, habet illum actualiter pro ultimo fine simpliciter; cum visio beatifica sit Dei ut ultimi finis adeptio: qui vero est in statu peccati, in creaturam ut ultimum finem habitualiter conversus est: Ergo repugnat peccatum habituale cum beatifica visione conjungi.

86 Probatur secundo: Quae Deus miraculose & de potentia extraordinaria & absoluta operatur, illi ut speciali auctori vel conservatori tribuantur, si enim de absoluta potentia impeditur v. g. ne calor ignis expelleret frigus ab aqua, conservatio frigiditatis illi ut speciali auctori tribueretur: Sed repugnat conjunctionem peccati habitualis cum beatifica visione attribui Deo ut speciali auctori; alioquin, ut supra arguebamus, existerentia aut conservatio peccati illi ut auctori speciali tribueretur, quod infinita ejus sanctitati repugnat: Ergo implicat peccatum habituale de potentia Dei extraordinaria & absoluta, cum beatifica visione componi.

87 Probatur tertio, ratione fundamentalis, quae virtualiter est triplex: Peccatum enim habituale, seu macula peccati, tria importat, scilicet privationem gratiae, avertionem a Deo ut ultimo fine, & quod talis privatio & avertio sit voluntaria, seu ex precedenti actu voluntatis causata: Sed visio beatifica haec tria virtualiter tollit excludit: Ergo cum peccato habituali incompatibilis est. Major supponitur ex tractatu de peccatis. Minor vero quantum ad singulas partes breviter suaderi potest. Et primo quod visio privationem gratiae virtualiter excludat, sic ostenditur. Actus necessario supponens in subiecto quo elicitur gratiam sanctificantem, ejus privationem implicite saltem & virtualiter excludit: Sed visio beatifica gratiam sanctificantem in subiecto quo elicitur, necessario & indispensablem supponit: Ergo ejus privationem virtualiter saltem excludit. Major patet: gratia enim sanctificans sui privationem formaliter expellit; sicut lux formaliter expellit tenebras, & quilibet forma sui privationem. Ergo actus necessario indispensablem supponens in subiecto a quo elicitur gratiam habitualem, virtualiter saltem ejus privationem excludit, & cum ea incompatibilis est. Minor vero, in qua est difficultas, sic probatur. Actus perfecte vitalis vitalitate supernaturali, necessario supponit in subiecto a quo elicitur, principium radicale vitae supernaturalis: Sed visio beatifica est actus perfecte vitalis vitalitate supernaturali, unde in Scriptura *visio aeterna* saepe appellatur; & gratia sanctificans est principium radicale vitae supernaturalis, cum illa teneat locum substantiae supernaturalis, & sit prima radix virtutum & donorum supernaturalium, quae sunt principia proxima actuum supernaturalium, quibus homo in actu secundo vivit vita supernaturali: Ergo visio beatifica necessario & indispensablem supponit in subiecto a quo elicitur, gratiam sanctificantem. Minor est certa, quoad utramque partem. Major vero declaratur & probatur exemplo actuum vitalium ordinis naturalis: Intellectus enim v. g. necessario indispensablem supponit in subiecto a quo elicitur, principium radicale vitae naturalis, scilicet animam rationalem, & idem dicit de volitione, visione, comestione, & aliis operationibus vitalibus ordinis naturalis; unde cum de vita supernaturali eodem modo, proportione servata, philosophandum sit, ac de vita naturali (gratia enim non destruit naturam, sed perficit) dicendum est, actus perfecte vitales vitalitate supernaturali, necessario & indispensablem supponere in subiecto a quo eliciuntur principium radicale vitae supernaturalis, quod aliud esse non potest, quam ipsa gratia sanctificans. Ex quo inferes Deum non posse, etiam de absoluta potentia, elevare hominem existentem in peccato mortali ad visionem beatificam, nisi prius, saltem natura, gratiam sanctificantem illi infundat; alioquin simul viveret & non viveret vita perfecte supernaturali: sicut non potest facere quod corpus mortuum operationes vitae naturalis exerceat, nisi prius natura animam illi infundat.

88 Secunda pars Minoris principalis, quae assertit visionem beatificam, avertionem a Deo ut ultimo fine virtualiter saltem excludere, & cum ea non possit componi, facile suadetur. Visio enim beatifica est adeptio ultimi finis, seu perfectissima cum Deo ut ultimo fine conjunctio, ut patet ex dictis disputatione precedenti. Sed consecutio ultimi finis, seu perfectio cum Deo ultimo fine conjunctio, separationem & avertionem a Deo ut ultimo fine excludit, & cum ea incompatibilis est, etiam de absoluta Dei potentia: Ergo & visio beatifica.

89 Neque dici potest, solum intellectum beati uniri Deo tanquam ultimo fini per visionem beatificam, non autem voluntatem; atque ita voluntatem posse ab illo manere habitualiter avertam. Nam contra est, quod intellectus non solum facit finem praesentem sibi, sed etiam toti supposito, & consequenter voluntati, saltem mediate: unde sicut repugnat lapidem immobiliter conjungi centro, & simul ab eo recedere & elongari; ita implicat beatum immobiliter conjungi Deo ut ultimo fini per visionem beatificam; & simul ab eo manere habitualiter avertam & separatum per peccatum habituale in voluntate existens.

90 Tertia pars Minoris principalis, quae dicit visionem beatificam, rationem voluntarii, in peccato habituali ipsam virtualiter saltem destrueret, sic ostenditur. Non potest visio clara Dei non destrueret virtualiter illud quod amor beatificus destruit formaliter: Sed amor beatificus destruit formaliter rationem voluntarii ad peccatum habituale persistentem.

vifio beatifica est aliquid creatum: Ergo spes (subindeque fruitio & delectatio illi correspondens in patria) utrumque, Deum scilicet & visionem, pro objecto primario & immediato habere requirit, sed solum Deum, ut habet rationem primi veri & summi boni, quo Beatus fruatur per visionem beatam. Unde Augustinus 10. confess. c. 23. dicit: *Beata quippe vita est gaudium de veritate, hoc est enim gaudium de se qui veritas est.*

Probatur secundo eadem pars: Illud est objectum immediatum delectationis patrie, quod est objectum primarium & immediatum visionis beatificae: Sed solum Deus, & non visio, est objectum primarium & immediatum visionis beatificae: Ergo solum Deus, & non visio est objectum immediatum delectationis patrie. Major patet: objectum enim actus voluntatis est illud bonum, quod proponitur per illam cognitionem, ad quam sequitur talis actus voluntatis: Sed nulla est alia cognitio intellectus, ad quam sequitur delectatio beatifica, quam visio: Ergo illud est objectum immediatum delectationis patrie, quod est objectum primarium & immediatum visionis beatificae. Minor etiam est evidens: quia visio directe proponit tantum Deum ut summum bonum, & summe delectabilem, non vero seipsum, nisi indirecte, secundario, & per reflexionem, quatenus est eminenti quodam modo cognitio simul directa & reflexa: unde licet ipsa visio sit objectum veluti secundarium & mediatum illius delectationis, qua Beati delectantur de Deo ut presente & habito per visionem, non tamen objectum proximum & immediatum.

44 Ex hoc probata sunt secunda pars conclusionis, quae asserit visionem non esse puram conditionem, sed etiam objectum secundarium talis delectationis & fruitiois, ut expresse docet Capreolus in 1. dist. 1. q. 1. art. 1. conclusio 3. ubi ait: *Beatificatio beatifica non solum transit obiectivo super Deum, immo super visum qua videtur Deus, & eadem fruitio fruatur utroque.* Et ad §. contra 3. dicit, quod super utrumque cadit fruitio, sed principaliter & primario super Deum, consequenter supra visionem beatificam.

45 Confirmatur: Idem est objectum spei & fruitiois, ut supra dicebamus: Sed spes est de utroque, de Deo quidem; seu de beatitudine objectiva, primo & principaliter; de visione autem & beatitudine formali, minus principaliter & secundario: Ergo & fruitio. Unde inter fruitiois & delectationem, qua Beati delectantur de bono divino, quatenus bonum Dei est, & qua pertinet ad amorem amicitiae, & illam qua delectantur de Deo ut presente & habito per visionem, quae ad amorem concupiscentiae spectat, hoc reperitur discrimen, quod in prima, visio est solum conditio necessaria requisita, in altera vero non habet solum rationem conditionis, sed etiam objecti secundarii: quia in prima delectatione visio habet solum rationem cognitionis, cognitio autem solum est conditio objecti voluntatis: respectu vero secunda non solum habet rationem cognitionis, sed etiam adeptiois; adeptio autem ultimi finis, est objectum secundarium spei in via, & delectationis beatificae in patria.

45 Dico secundo: Delectatio qua Beati delectantur de actu visionis beatificae quam eliciunt, quae etiam ad amorem concupiscentiae pertinet, pro objecto immediato habet ipsam visionem, Deum vero pro objecto mediato & quasi connotato per immediatum.

Hac conclusio est omnino evidens: Sicut enim qui delectatur de actu scientiae quem elicit, talem actum pro objecto immediato sui delectationis habet, & id circa quod talis actus versatur, pro objecto mediato: ita similiter, cum Beati de actu visionis beatificae, quam eliciunt, delectantur, ipsa visio est objectum immediatum talis delectationis; Deus autem qui per visionem attingitur, objectum mediatum & quasi connotatum per illam: & contra vero quando delectantur de Deo ut presente & habito per visionem, objectum immediatum talis delectationis est Deus, & visio objectum tantum secundarium & immediatum, ut diximus in praecedenti conclusione. Unde D. Thom. in 4. dist. 49. q. 3. art. 1. quaestione. 1. sic habet: *Visio est delectabilis dupliciter, uno modo ex parte objecti visionis, in quantum id quod videtur delectabile est; alio modo ex parte visionis, in quantum ipsum videre delectabile est: delectantur enim cognoscendo mala, quamvis ipsa mala non delectent: quia ergo visio beatifica est perfectissima, avaro modo delectabilis est.* Ergo non solum Deus, sed etiam ipsa visio, potest esse immediatum objectum delectationis Beatorum, illius saltem qua gaudet de actu visionis beatificae quem eliciunt.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

47 Contra primam partem prima conclusionis objicit primo Durandus: Illud solum est proximum & immediatum objectum delectationis pertinentis ad amorem concupiscentiae, quod est bonum proprium illius qui delectatur: At Deus secundum se non est bonum proprium Beati, sed

solum ratione visionis beatificae, per quam ab illo possidetur: Ergo secundum se & per se secundum non est objectum talis delectationis, sed tantum secundario, & ratione visionis. Major est evidens: delectationes enim sequuntur naturam amoris ad quem pertinent: Sed amor concupiscentiae solum circa bonum proprium concupiscentis versatur: Ergo, & delectatio qua ad illum pertinet. Minor etiam videtur certa: quia bonum extrinsecum non potest esse proprium, nisi mediante aliqua operatione qua conjungitur: Sed Deus est bonum extrinsecum Beatis, & illis conjungitur mediante visione; Ergo non est bonum proprium Beati, nisi ratione visionis.

48 Confirmatur: In delectationibus corporeis & sensibilibus, objectum immediatum non est res ipsa qua fruatur appetitus, sed ejus possessio & affectio; appetitus enim non delectatur de cibo & potu in se, sed de eo ut actu manducatur & bibitur; & avarus non de ipso auro, sed de possessione ejus gaudet: Ergo similiter objectum immediatum delectationis beatificae, ad amorem concupiscentiae pertinentis, non est Deus ipse, sed ejus possessio & affectio, quae est ipsa visio beatificae.

Ad objectionem: concessa Majori distinguo Minorem: Deus non est bonum proprium Beati, nisi ratione visionis beatificae, tamquam conditionis illum applicantis intellectui Beati, concedo Minorem: tamquam rationis formalis, nego Minorem. Ad ejus probationem similiter distinguo Majorem: bonum extrinsecum non potest esse proprium nisi mediante aliqua operatione qua conjungatur, tamquam conditione applicante, concedo Majorem: tamquam ratione formali, nego Majorem; & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam.

Explicatur: Quando dicitur quod ignis non calefacit, nisi ut approximatus ligno: & finis non movet voluntatem, nisi ut apprehensus, hoc verum est, si particula, ut, denotet conditionem necessariam requisitam in igne ad comburendum, & in fine ad finalizandum; fevus vero, si exprimat rationem formalem: quia ratio formalis calefaciendi, & finalizandi, non est approximatio, aut apprehensio, sed calor, & bonitas, quae per approximationem & apprehensionem applicatur & conjunguntur passio & appetitui. Ita similiter: cum dicitur quod Deus non est bonum Beati, nisi ratione visionis beatificae, hoc verum est, si ly *ratione* denotet conditionem seu causam applicantem, non tamen si declarat rationem & causam formalem; nam Deus est bonum Beati ratione suae infinitae bonitatis & perfectionis, per quam est summe conveniens creaturae rationali; licet debeat illi applicari & conjungi per visionem beatam, quae est ejus adeptio & consecutio. Unde ad confirmationem negandam est Antecedens: cum enim quis bibit vinum ad ejus suavitatem degustandam, objectum immediatum hujusmodi delectationis est vinum secundum bonitatem & suavitatem intrinsecam, ratione cuius est conveniens appetitui, licet degustatio seu potio requiratur tamquam modum, & tamquam actio qua conjunctio fiat cum objecto. Avarus etiam non delectatur immediate de possessione auri, sed de auro possessio; ita ut aurum sit objectum quod & immediatum suae delectationis, possessio vero solum conditio, per quam est unitur & applicatur, vel objectum tantum secundarium talis delectationis.

49 Obijcies secundo: Idem est objectum desiderii, seu spei in via, & delectationis in patria. Atqui desiderium, seu spes in via, non habet pro objecto immediato Deum, sed visionem Dei: Ergo nec delectatio. Major patet ex supra dictis, Minor vero probatur. Desiderium & spes formaliter respiciunt bonum futurum acquirendum: Atqui Deus secundum se non est futurus, sed solum Dei visio: Ergo Deus non est objectum immediatum desiderii & spei in via, sed solum visio Dei.

50 Respondet concessa Majori, negando Minorem: si enim spes haberet pro objecto immediato & primario Dei visionem, non vero ipsum Deum, non esset virtus Theologica; cum de ratione virtutis Theologicae sit immediate respicere aliquid increatum; & ab illo specificari: ut patet in fide & caritate, quae immediate Deum sub ratione primi veri & summi boni respiciunt. Unde ad probationem Minoris, distinguo Majorem: objectum spei est bonum futurum, ita ut futurum sit ratio formalis objecti, aut ad illam pertinet; nego Majorem; ita ut sit conditio, concedo Majorem; & Minorem, & nego Consequentiam. Sicut enim esse non visum non attingitur a fide primo & per se, quia non est ratio formalis, sed tantum conditio vel modus intrinsecus in objecto fidei, quod est veritas prima revelans; ita etiam ratio futuri, vel non habiti, non attingitur a spe per se primo, sed tantum secundario; quia non est ratio formalis specificativa illius, sed tantum conditio ad illum necessariam requisita, aut modus intrinsecus objecti illius. Idem cum proportione de delectatione beatifica dicendum est: illa enim est primo & immediate de Deo, & infinita ejus bonitate & suavitatis: secundario vero & mediate de ejus presentia & visione, quae est tantum conditio ad illum requisita, vel ad summum objectum illius secundarium, ut in secunda parte conclusionis dictum est.

Dices.

52 Dices: Id per quod spes differt a gaudio & fruitione, est objectum ipsum, & non solum conditio. Sed spes per hoc solum differt a gaudio quod gaudium seu fructus est de bono presenti & possessio, spes vero de bono futuro & nondum obtento: Ergo futurum pertinet ad objectum spei, non solum ut conditio, sed etiam ut ratio formalis illius.

53 Respondeo distinguendo Majorem: per quod differt formaliter, concedo Majorem: solum applicative, nego Majorem: futurio autem & presentia non sunt diversae rationes formales in actibus voluntatis, sed diversae conditiones applicantes diversum modum appetibilitatis & bonitatis; nam futurio applicat bonum nondum habitum & possessum, presentia vero bonum habitum & possessum.

54 Obijcies tertio: Idem est objectum delectationis in Beatis, & tristitia in damnatis: Atqui objectum immediatum tristitiae, quam habent damnati, non est Deus secundum se, sed carentia divinae visionis: Ergo objectum immediatum delectationis Beatorum non est Deus, sed visio beatifica.

55 Huic argumento respondet Cajetanus 2. 2. q. 17. art. 3. negando paritatem, duplicem autem assignat rationem discriminationis. Prima est, quia Beati habent appetitum recte dispositum: & ideo primo & principaliter gaudent de eo de quo magis est gaudendum: primo enim gaudent de bono divino in se, secundo de bono divino, quatenus est ipsum bonum, & tertio de ipsa visione: At vero damnati, quia habent voluntatem deordinatam, non tristantur de eo quod opponitur bono divino in se, cuiusmodi est malum culpe, neque similiter de Deo non viso, sed tantum de carentia visionis. Secunda disparitas est, quia Deus secundum se est objectum maxime conveniens creaturae rationali, unde secundum se habet quod possit esse objectum delectationis Beatorum: At non habet secundum se aliquid disconveniens, sed tantum quatenus infert aliquid malum poene; & ideo sub hac tantum ratione est objectum tristitiae in damnatis.

56 Obijcies quarto: D. Thom. infra q. 11. art. 3. ad 3. dicit quod finis sumptus pro re qua est finis & pro adeptioe rei, non sunt duo fines, sed unus finis; ex quo infer eadem fruitioe nos frui Deo, & visione illius: Ergo delectatio seu fruitio beatifica est de utraque immediate.

57 Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam; licet enim verum sit eadem fruitioe nos frui Deo, & beatitudine formali, quae est adeptio Dei, non tamen eodem modo; sed Deo fruimur primo & principaliter; visione vero, quae est adeptio ejus, secundario & per reflexionem, ut in secunda parte conclusionis declaravimus. Neque hinc sequitur esse duos fines, Deum & ejus adeptioem: nam ut essent duo fines ultimi, opus esset ut tam Deus, quam ejus adeptio, haberent bonitatem ultimam diligibilem propter se; hoc enim est de ratione ultimi finis quod hic non contingit, cum solus Deus talem bonitatem habeat; adeptio vero ejus solum fit id quod Deus talem bonitatem habens nobis conjungitur.

ARTICULUS IV.

Utrum Beati sint impeccabiles ab intrinseco?

58 Negant Scotus & Nominales in 1. dist. 1. q. 4. asserentes Beatos esse impeccabiles solum ab extrinseco, & ex aliqua providentia, impediende ne in peccatum labantur eoique ad Dei amorem continuo determinante & applicante. Quam sententiam probabiliter reputat Salas hic tract. 2. disp. 7. sect. 8. licet oppositum judicet probabilius, loquendo de visione qua beatificamur de facto, secus de alia possibili, qua tam tenuis, inquit, esse potest, ut non confirmet ab intrinseco in bona voluntate. Oppositum docent alii Theologi, maxime Thomista: unde sit

§. I.

Conclusio affirmativa statuitur.

59 Dico breviter, beatos esse impeccabiles ab intrinseco.

60 Probatur conclusio multipliciter: primo, quia Beatitudo petit ab intrinseco omne bonum asserere, & omne malum auferre: Sed impeccabilitas est maximum bonum, peccatum vero summum malum: Ergo Beatitudo postulat ab intrinseco excludere omne peccatum, & reddere beatum impeccabilem.

61 Secundo probatur: Beatitudo est inamissibilis ab intrinseco, ut ostendimus in ultima disputatione: Ergo petit ab intrinseco excludere, seu impedire omne id ratione cuius possit amitti: sicut calum, quia ab intrinseco est incorruptibile, ab intrinseco petit excludere omne quod ad illius corruptionem disponeret: At peccatum, si de facto daretur, beatitudinem destrueret; cum beatitudo sit summa felicitas, peccatum vero summa miseria: Ergo beatitudo ab intrinseco petit peccatum excludere, si commissum inveniat, & committendum impedire.

62 Tertio probatur: Licet repugnet creature esse impeccabilem per naturam, ei tamen convenire potest impeccabilitas per gratiam: At nulla gratia ad hunc effectum praestandum aptior est, quam gratia consummata patrie: cum illa sit perfectissima, & velati in suo centro & statu conaturali: Ergo illa reddit Beatos ab intrinseco impeccabiles: unde 1. Petri 1. incorruptibilia & incontaminata hereditas apponitur.

63 Confirmatur: Gratia patrie est multo perfectior, saltem quantum ad modum operandi, quam quilibet gratia viae; cum illa regulatur per lumen gloriae, & clarum Dei visionem, illa vero per fidem & cognitionem obscuro: Sed gratia viae interdum confirmat & immobilizat hominem in bono, illamque reddit impeccabilem, etiam venialiter, ut patet in Beata Virgine: Ergo a fortiori gratia patrie id praestat in Beatis & comprehensibilis.

64 Neque valet, si dicas donum confirmationis & impeccabilitatis in Beata Virgine & in aliis Sanctis confirmatis in gratia, non provenire ab aliqua perfectione intrinseca gratiae, sed ab extrinseco favore & manutentione Dei: quia etiam ratione omnes Beati sunt impeccabiles, juxta sententiam Scoti. Non valet, inquam, nam (praeter quam quod hoc salum est, ut demonstrant nostri Thomista in tractatu de gratia, ubi docent in viatoribus donum confirmationis in gratia, non solum consistere in providentia Dei extrinseca, occasiones peccandi tollente, sed etiam in aliqua perfectione intrinseca gratiae, quae attenditur secundum quandam participationem gratiae & caritatis patrie; de quo videtur potest Alvarez disput. 104. de auxiliis) hoc dato, non infringitur visus argumenti propositi: Gratia enim patrie, cum sit perfectior, & in suo statu conaturali, aliquid amplius expoficit quam gratia viae: Ergo si gratia viae extrinseco favore & manutentione Dei interdum reddit hominem impeccabilem, gratia consummata patrie id ex natura sua, & ex perfectione sibi intrinseca praestare potest.

65 Quarto probatur conclusio: Sicut se habet voluntas damnatorum ad malum, ita ad minus se habet voluntas Beatorum ad bonum: Sed damnati, ex eo quod sunt in termino, ita habent voluntatem obstinatam & obfirmatam in malo, ut nullum possint bonum opus elicere, ut in tractatu de Angelis ostensum est. Disp. 1. art. 1. §. 3. Corol. Ergo etiam animae Beatorum ex ipsa condicione & natura status beatifici, quia nimirum sunt in termino, habent voluntatem ita confirmatam in bono, ut nullum peccatum mortale aut veniale possint committere. Unde Augustinus lib. 3. contra duas Epistolas Pelagian. cap. 7. *Hic praecipuum est, ut non peccemus: ibi primum, non posse peccare.*

66 Quinto: Ex D. Thoma 1. part. quaest. 63. art. 1. illa creatura est impeccabilis ab intrinseco, quae immobiliter conjungitur regulae suae operationis: Sed Beatus regulae suae operationis, nempe ultimo fini per visionem & amorem beatificum immobiliter conjungitur: Ergo est ab intrinseco impeccabilis. Minor patet, Major probatur: cum quia peccare nihil aliud est quam delectare & declinare a rectitudine suae regulae: tum etiam quia, ut ibidem ait Sanctus Doctor, si manus artificis esset ipsa regula inclinabilis, vel talem regulam inseparabiliter haberet sibi conjunctam, non posset nisi recte scindere: Ergo similiter voluntas, quae immobiliter conjungitur regulae suae operationis, non potest nisi recte operari, subindeque est ab intrinseco impeccabilis.

67 Denique si uideretur conclusio, declarando in particulari duplicem radicem seu causam, unde oritur impeccabilitas in Beatis. Prima est ipsa visio beatifica, quae triplici ratione potentiam peccandi a Beatis excludit. Primo quia totam creaturam rationem capaciatem implet: nam ut dicitur 8. Doctor 4. cont. gent. cap. 70. ratione 2. ex eo voluntas immutabilis redditur, quod totaliter ejus capacitas impletur, sicut calum est immutabile substantialiter & incorruptibile, quia tota capacitas materiae ejus expletur per ipsam formam: Sed tota capacitas voluntatis creaturae rationalis expletur per visionem beatificam, per quam omnia ejus desideria perfecte impletur, ut disputatione praecedenti in digressionem de visione beata ostensum est: Ergo per visionem beatam voluntas creaturae rationalis redditur immutabilis a bono in malum, subindeque omnino impeccabilis.

68 Secundo, ut ibidem Praeceptor Angelicus eodem libro 66. cap. 92. ratiocinatur, peccatum in voluntate non accidit, sine aliqua ignorantia intellectus, propter quod dicitur Prov. 15. *Errant qui operantur malum:* & Philosophus 3. Ethic. ait quod *omnis peccatus est ignorans:* Sed visio beata excludit ab intellectu Beatorum omnem defectum erroris, ignorantiae, & inconsiderationis, praesertim circa agibilia in particulari; cum juxta communem Theologorum sententiam, cuilibet Beato ex vi visionis debeat cognitio omnium pertinentium ad proprium statum: Ergo visio beatifica ex vi sua omne peccatum a voluntate Beatorum excludit. Unde Nazianzenus oratione 44. splendori seu visioni

18 Confirmatur: Diversitas approximationis & applicatio- nis patii ad agens, non inducit necessitatem, sed solum intentionem actionis, ut patet in diversis approximatione calefactibilis ad calefactivum. Sed clara Dei visio non representat diversam bonitatem, sed solum eandem melius applicat, & magis conjungit voluntati, quam fides & cognitio obscura: Ergo non inducit necessitatem amoris, sed solum majorem intensiorem illius.

19 Ad objectionem respondeo primo, concessio Antecedente, negando Consequentiam: nam est utrumque lumen Deum ut summum bonum representet, unum tamen illum representat clare, & ut est in se; alterum vero obscure, & per alias species tale bonum proponit: unde sicut intellectus a vero, primo non autem secundo modo proposito, convincitur, ita & voluntas solum a summo bene clare cognito necessitatur.

20 Respondeo secundo, quod perseverante iudicio, quo in via iudicamus Deum esse summe diligendum, & non stante alio contrario, voluntas necessario diligit; talis tamen dilectio est absolute libera, quia tale iudicium subiacet potestati nostrae; tum ratione obscuritatis fidei, quae non plene convincit & captivat intellectum; tum ratione fatigationis, quae intermedium fastidium causat in nobis; tum etiam ratione impedimenti quod praestat praedictus amor; impedit enim ne homo ad alia objecta, vel ad alios actus se applicet, in quibus potest majorem rationem boni apprehendere: nihil autem horum in clara Dei visione potest contingere; & ideo amor per illam regulatur omnino necessarius est.

21 Ad confirmationem respondeo primo, veram esse Majorem, quando in agente solum invenitur unus modus operandi, secus vero quando multiplex reperitur; tunc enim est diversa approximatione & applicatione objecti potest neci necessitas: in voluntate autem duplex modus agendi invenitur, naturae scilicet & libertatis, ut supra vidimus.

22 Respondeo secundo, data Majori, negando Minorem: nam visio clara non solum approximat idem objectum, sed ad sui claritatem & evidentiam, adeo intellectum convincit, ut nec in illo aliquam rationem mali, nec in ejus amore aliquam rationem fastidii invenire possit: per fidem autem non ita convincitur; & ideo est idem objectum ab utroque lumine proponitur, proponitur tamen veluti sub diversa ratione.

23 Obijcies tertio: Habitibus utitur cum volumus: Ergo etiam Beati utitur habitu caritatis, & ejus actum exercet, quando volunt & per consequens non diligit necessario Deum quoad exercitium.

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam: licet enim voluntas affectiva & elevata habitu caritatis, utitur habitu illo cum vult, quando regulatur iudicio indifferenti, quod est principium & origo libertatis: non tamen utitur illo cum vult, sed necessario rapiuntur in actum ejus, quando habitus ipse & voluntas subiacentur dictamini necessario: & iudicio non indifferenti, ut contingit in patria.

24 Dices, Beati possunt in carentia seu cessatione amoris beatifici aliquam rationem boni apprehendere nempe exercitium libertatis: Ergo talis amor non regulatur dictamine necessario.

Respondeo negando Antecedens: libertas enim exerceri non potest circa bonum universale & infinitum clare cognitum, ut a beatis cognoscitur, sed solum circa creaturas & bona particularia & limitata, quae cum illo necessariam connexionem non habent: Sicut intellectus facultatem discernendi & ratiocinandi circa prima principia exercere non potest, sed solum circa conclusiones, quae in illis virtualiter continentur.

ARTICULUS II.

A qua virtute procedat gaudium seu delectatio, qua Beati de Deo clare vise, ut bono sibi proprio delectantur?

25 Duplex in Beatis reperitur delectatio supernaturalis una quae provenit ab amore amicitiae, qua gaudent de bono divino in se considerato, de quo gaudio intelligitur illud Apocal. 19. *Quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens, gaudemus, & exultamus & demus gloriam ei: alia quae oritur ex amore concupiscentiae, & quae gaudent de Deo, & bonis ipsius ut participatis, & ad ipsorum felicitatem conducentibus: de quo gaudio loquitur Propheta Psalm. 55. cum ait: *Adimplebis me laetitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.* Prima elicitur a caritate, tamquam actus secundarius ejus: quia ut docet D. Thomas 2. 2. q. 28. per totum, gaudere de bono amici, est actus & fructus amicitiae & caritatis. Unde solum difficultas est de secunda, quae cum ad amorem concupiscentiae pertinet, non videtur posse a caritate, quae est amor amicitiae, procedere. Quare Suarez hic disp. 9. sectione 3. n. 12. & 3. p. q. 7. art. 4. docet eam elici ab ha-*

bitu spei, quem dicit remanere in patria, & fuisse in Christo; quamvis ab instanti conceptionis fuerit beatus & comprehensor, viderique divinam essentiam.

§. I.

Vera sententia statuatur.

Deo tamen. Delectatio qua Beati de Deo, ut bono 26 sibi proprio eos beatificante, delectantur, quae ad amorem concupiscentiae pertinet, non a virtute spei, sed ab habitu caritatis elicitur.

Probatur prima pars, destruendo fundamentum Suarez: Spes non remanet in patria: Ergo talis delectatio in Beatis non elicitur a virtute spei. Consequentia patet, Antecedens probatur primo auctoritate & ratione D. Thomae infra quae 66. art. 4. ubi inquit: *Verum spes maneat post mortem in statu gloriae?* Et respondet non manere, idque probat in hunc modum. Motus cessat obento termino: Sed spes se habet per modum motus tendentis ad beatitudinem & clarum Dei visionem: Ergo illa obenta perit. Quam rationem etiam insinuat Apollol. ad Roman. 7. dum ait: *Spes quae videtur non est spes: nam quod videt quis quid sperat?*

Secundo probatur idem Antecedens alia ratione, quam tradit idem S. Doctor 2. 2. quae 12. art. 2. Subtracto eo quod dat speciem, solvitur species: Sed in patria non subsistit id quod dat speciem virtuti spei, actus scilicet sperandi aeternam beatitudinem, ut divino auxilio obtinendam; cum in patria habetur ipsa beatitudo: Ergo in patria non remanet spes. Eadem ratione probat 3. part. quae 7. art. 4. spem non fuisse in Christo, qui fuit ab instanti conceptionis beatus.

Respondet Suarez, virtutem spei in via quatuor actus 27 habere, scilicet amorem concupiscentiae, quo Deum ut bonum sibi proprium diligit, desiderium quo eodem modo Deum sibi exoptat, expectationem aeternae beatitudinis ut divino auxilio obtinenda, & denique delectationem de tali bono: ex quibus affectionibus, inquit, secundus & tertius, scilicet desiderium & expectatio, cum sint de bono non habito, repugnant statui beatitudinis, & non manent in patria, bono iam obtento; bene tamen alii duo, nempe amor concupiscentiae, & delectatio, cum illi non repugnent statui beatitudinis: unde ad illos eliciendos debet habitus spei remanere in patria.

Sed contra: Licet habitus spei illos actus ordine 28 quodam eliciat, non tamen specificat ab omnibus, sed tantum ab uno primario & principali, scilicet ab actu sperandi; sicut generatio, licet producat essentiam & passiones, tamen solum specificat ab essentia, secundario vero respicit passiones media essentia: Sed actus sperandi destruit obenta beatitudinem, ut fatetur Suarez: Ergo illa obenta tollitur specificativum habitus spei, & consequenter ipse habitus.

Respondet Suarez, habitum spei non respicere prima- 29 rio & essentialiter actum sperandi, sed actum amoris concupiscentiae, quo quis Deum ut bonum sibi proprium diligit.

Sed hac solutio aperte continet doctrinam falsam, & a communi Theologorum sensu penitus alienam: Virtus enim denominatur a principali actu quem elicit: Atque secunda virtus Theologica ab omnibus spes appellatur: Ergo praecipuus ejus actus est actus sperandi, non vero amor concupiscentiae, quo quis Deum ut bonum sibi proprium diligit. Ad quod spes, quae est virtus, respondet spes, quae est passio: Sed actus principalis spei, quae est passio, non est, bonum sibi proprium & conveniens concupiscere, sed bonum arduum possibile sperare: unde non est in appetitu concupiscentiae, sed in irascibili: Ergo pariter praecipuus actus virtutis spei non est amor concupiscentiae, quo quis Deum ut bonum sibi proprium diligit, sed actus sperandi, quo expectatur futura beatitudo.

Secunda pars conclusionis sequitur ex precedenti: Cum 30 enim delectatio de Deo viso in patria fit supernaturalis, ut pote respiciens objectum supernaturale, non potest procedere a sola voluntate, sine concursu alicujus habitus supernaturalis, & alicujus virtutis Theologicae; unde cum non possit elici a fide, vel a spe quae non remanet in patria, consequens est ut eliciatur a caritate.

Neque valet si dicas, illam posse procedere a voluntate, solo Dei auxilio mota & elevata, absque ullo habitu supernaturali. Nam licet in aliquo casu id contingat: regulatur tamen, & juxta suam Dei dispositionem, per habitum, & non solum per auxilia elevatur potentiae ad actus supernaturales; & sic debet assignari alicuius habitus concursus ad delectationem, quam Beati de Deo clare viso percipiunt.

Deinde eadem pars hac ratione funderi potest. Ab eodem 31 habitu elicitur delectatio, a quo oritur amor, qui est causa illius: Sed amor concupiscentiae, quo Beati Deum ut bonum sibi proprium diligit, procedit a virtute caritatis: Ergo & delectatio quae ad illum consequitur. Major est certa-

sum

tum quia, ut ait D. Thomas 2. 2. quae 28. artic. 3. idem est habitus qui inclinatur ad diligendum, & ad desiderandum bonum dilectum, & ad gaudendum de eo: tum etiam quia ut docet idem S. Doctor in hac parte quae 60. art. 4. actus qui non habent specialem difficultatem, non exigunt specialem habitum, sed procedunt ab eodem habitu, a quo oritur actus ille cum quo habent majorem connexionem: Atque delectatio non habet specialem difficultatem, & habet maximam connexionem cum amore ad quem sequitur: Ergo ab eodem habitu elicitur, a quo oritur amor. Minor vero funderetur ex eodem D. Thoma 2. 2. quae 25. art. 4. ubi docet quod per caritatem non solum Deum & proximum, sed etiam nosmetipsos diligimus: Ergo amor concupiscentiae, quo Beati Deum ut bonum sibi proprium diligit, est a virtute caritatis. Adde quod, si aliquis Beatus nollet sibi beatitudinem, peccaret peccato odii erga seipsum: Ergo ex opposito vult sibi beatitudinem ex caritate.

§. II.

Solvuntur objectiones.

33 Obijcies primo: Amor concupiscentiae beatitudinis futurae, & gaudium subsecutum ad illum, non pertinent ad caritatem: sed ad spem, juxta illud Apostoli ad Rom. 12. *Spe gaudemus.* Ergo etiam in patria amor concupiscentiae, quo Beati Deum ut bonum sibi proprium diligit, & delectatio quae ad illum sequitur, a virtute spei, non vero ab habitu caritatis elicitur.

34 Respondeo concessio Antecedente, negando consequentiam: quia amor concupiscentiae, quo in via appetimus beatitudinem; & de ea delectatur, illam respicit sub ratione boni ardui futuri, quod est objectum formatae spei; in patria vero amor quo Beati diligit beatitudinem, & delectatur de ea, respicit illam ut bonum praesens & iam obtentum: unde non potest elici a spe, quae est de bono arduo & futuro, & quae proinde in Beatis non manet; sed solum a caritate, ad quam tamquam ad proximam virtutem reducitur, & quae sola ex virtutibus Theologicis manet in patria.

35 Dices: Actus oppositi non possunt procedere ab eodem habitu: Sed amor amicitiae & concupiscentiae (idem dicendum de delectatione ad utrumque amorem consequente) in se opponuntur, nam amor amicitiae respicit bonum amici: amor vero concupiscentiae respicit bonum proprium: Ergo in Beatis non possunt procedere a virtute caritatis.

36 Respondeo concessio Majori, negando Minorem: Amor enim concupiscentiae non semper opponitur caritati, sed interdum illi subordinatur, & se habet ut actus ejus secundarius: nam ut supra ex D. Thoma vidimus, per caritatem non solum Deum & proximum, sed etiam nosmetipsos diligimus. Neque obstat, quod amor amicitiae respicit bonum amici, amor vero concupiscentiae bonum proprium: quia bonum proprium non semper opponitur bono amici, sed interdum illi subordinatur, & cum eo conestitur, ut contingit in Beatis: illorum enim beatitudo, & delectatio quam ex ea percipiunt, non opponuntur Deo & bono ipsius, sed illi subordinantur, & ab eo procedunt, cum sint ipsius participatio: unde amor concupiscentiae, quo Beati propriam beatitudinem diligit, subindeque gaudium quod ex tali amore sequitur, a virtute caritatis, ut ejus actus secundarii procedant.

37 Obijcies secundo: Si actus delectationis in patria non elicitur a virtute spei, maxime quis talis virtus non manet in patria: Sed falsum est quod spes non remaneat in patria: Ergo actus delectationis in patria, a virtute spei elicitur. Major patet, Minor probatur. In Beatis remanet donum timoris, juxta illud Job 26. *Columnae caeli contremiscent, & pavent ad nuntium ejus, quod de Beatis Angelis explicat D. Gregorius: unde etiam D. Thom. 3. p. quae 7. art. 6. ponit tale donum in Christo, quamvis ab instanti conceptionis beatus fuerit, juxta illud Isaie 11. *Replebis eum Spiritus timoris Domini:* Ergo etiam spes fuit in Christo, & remanet in Beatis. Probatur Consequentia: nam sicut bonum arduum possibile obtineri, est objectum formale spei, ita malum arduum possibile evitari, est objectum formale timoris: Ergo si hoc non obstat in Christo & in Beatis reperitur donum timoris, etiam virtus spei poterit remanere in patria.*

38 Respondeo, concessio Majori, negando Minorem. Ad 31 cuius probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Ad probationem illius, distinguo Antecedens. Malum arduum possibile evitari est objectum formale timoris, ut est passio, concedo Antecedens, ut est donum Spiritus sancti, nego Antecedens: objectum enim timoris, ut est donum: est divina majestas, & excellentia, ut potens infringere aliquid malum, vel privare aliquo bono, unde quamvis in Beatis non sit timor qui est passio, bene tamen timor qui est donum Spiritus sancti. Verum in illis non propterea remanet spes, prout est virtus Theologica: quia in patria,

obenta beatitudine, perit objectum formale illius, ut supra ostendimus. Solutio est D. Thomae 3. p. q. 7. art. 1. ubi docet in Christo fuisse donum timoris, & sibi primo obijcit: *Videtur quod in Christo non fuerit donum timoris: spes enim videtur potior quam timor; nam spes objectum est bonum, timoris vero malum; sed in Christo non fuit virtus spei, ut supra dictum est: Ergo etiam non fuit in eo donum timoris.* Cui argumento sic respondet: *Ad primum dicendum quod habitus virtutum & donorum proprie & per se respiciunt bonum, malum autem ex consequenti... & ideo de ratione doni timoris non est illud malum quod respicit timor: sed eminentia illius boni, scilicet divini, cujus potestate aliquod malum infringi potest. Sed spes secundum quod virtus est, respicit non solum autorem boni, sed etiam ipsum bonum, in quantum est non habitum, & ideo Christo, qui jam habebat perfectum beatitudinis bonum, non attribuitur virtus spei, sed donum timoris. Idem cum proportione dicendum est de Beatis.*

ARTICULUS III.

Quodnam sit objectum proximum & immediatum delectationis seu fruitionis beatificae?

§. I.

Quibusdam praemissa sine difficultate proponitur.

39 Notandum primo, quod omnis inclinatio, quae bonum aliquod insequitur, possessione illius quietatur, & quod ex illa possessione resultat terminus quidam, qui in omnibus dicit cessationem motus, in singulis vero ex diversitate inclinationis diversam addit perfectionem, & diversum sortitur nomen. Quando lapis possidet centrum, resultat terminus, quies scilicet, quae prolicet dicit cessationem motus: quando bruta possident bonum apprehensivum, resultat delectatio: quando creatura intellectualis possidet bonum intellectuale, resultat terminus, qui dicitur gaudium; & hoc quidem perfectius quiete & delectatione, sicut ipsa inclinatio rationalis perfectior est sensitiva, si vero sit possessio ultimi finis, dicitur fruitio. Querimus ergo quodnam sit objectum proximum & immediatum illius delectationis, quae ex visione beatifica & consecutione ultimi finis oritur, & quae a Theologis *fruitio beatifica*, appellatur? Pro resolutione

40 Notandum secundo: triplicem posse distingui in Beatis fruitionem & delectationem: primam qua delectantur de bono divino, quatenus bonum Dei est: secundam, qua delectantur de Deo, ut praesente & habito per visionem: tertiam, qua delectantur de actu visionis beatificae quam eliciunt. Prima ad amorem amicitiae spectat, & duo vero posteriores ad amorem concupiscentiae. Si ergo loquamur de prima, certum est illam habere per objectum proximum & immediatum ipsum Deum, & visionem solum esse conditionem necessariam requisitam, ut de Deo & bono divino Beati delectentur: habet enim solum rationem cognitivam; cognitio autem solum est conditio objecti voluntatis, ut docetur in Philosophia. Solum ergo difficultas procedit de secunda & tertia delectatione, quae ad amorem concupiscentiae pertinet.

§. II.

Duplici conclusione difficultas resolvitur.

41 Deo primo, objectum proximum & immediatum illius delectationis, qua Beati delectantur de Deo ut praesente, & habito per visionem, esse ipsum Deum; visionem vero esse objectum secundarium, & non solum conditionem illius. Est contra Durandum, assentem talem delectationem non habere per objectum proximum & immediatum Deum, sed ejus visionem; & contra plures ex Modernis, qui docent ex Deo & visione componi unum objectum totale & immediatum hujusmodi delectationis quod est Deus visus.

Probatur prima pars ratione fundamentali. Idem est objectum fruitionis & delectationis patriae, & spei quam habemus in via, licet diversimode; id enim quod in via futurum speratur, delectatur in patria ut praesens: Sed objectum primum & immediatum spei, est Deus ut bonum nostrum, non autem visio beatifica: Ergo & delectationis vel fruitionis patriae. Major patet, Minor probatur primo ex D. Thoma 2. 2. q. 17. art. 5. ubi ait: *Spei in quantum est virtus, principale objectum est Deus.* Secundo probatur ratione: Virtus Theologica debet habere Deum per objectum immediatum; alias religio & timor Dei essent virtutes Theologicae, si sufficeret respicere Deum immediate. Sed spes est virtus Theologica: Ergo habet Deum per objectum immediatum, non autem visionem beatificam. Quod vero utrumque immediate non respiciat: eadem ratione convincitur, contra Auctores secunda sententiae. Virtus enim Theologica habet per objectum proximum immediatum aliquid prae increatum, non vero aliquid mixtum ex creato & increato. Sed visio